



Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 15. novembra 2018*

„Predhodno odločanje – Uredba (EU) št. 1215/2012 – Sodna pristojnost v civilnih in gospodarskih zadevah – Področje uporabe – Člen 1(1) – Pojem ‚civilne in gospodarske zadeve‘ – Obveznice, ki jih je izdala država članica – Sodelovanje zasebnega sektorja pri prestrukturiranju javnega dolga te države – Enostranska in retroaktivna sprememba pogojev izdaje obveznic – Klavzule o skupnem ukrepanju – Tožba, ki so jo proti navedeni državi vložili zasebni upniki, ki so imetniki teh obveznic kot fizične osebe – Odgovornost države za dejanja in opustitve dejanj pri izvajanju javne oblasti“

V zadevi C-308/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija) z odločbo z dne 25. aprila 2017, ki je na Sodišče prispela 29. maja 2017, v postopku

Hellenische Republik

proti

Leu Kuhnu

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi R. Silva de Lapuerta (poročevalka), podpredsednica v funkciji predsednice prvega senata, J.-C. Bonichot, E. Regan, C. G. Fernlund in S. Rodin, sodniki,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodni tajnik: I. Illéssy, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 19. aprila 2018,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Hellenische Republik K. Kitzberger, Rechtsanwältin,
- za L. Kuhna M. Brand, Rechtsanwalt,
- za grško vlado K. Boskovits, S. Charitaki, M. Vlassi in S. Papaioannou, agenti,
- za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj s P. Pucciariellom, avvocato dello Stato,
- za portugalsko vlado L. Inez Fernandes, M. Figueiredo in P. Lacerda, agenti,

* Jezik postopka: nemščina.

– za Evropsko komisijo M. Wilderspin in M. Heller, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 4. julija 2018

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 7, točka 1(a), Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Hellenische Republik (Helenska republika) in Leom Kuhnom v zvezi s tožbo za izpolnitev pogojev izdaje obveznic, ki jih je izdala ta država članica, ali za odškodnino zaradi njihove neizpolnitve.

Pravni okvir

Pogodba o EMS

- 3 V Bruslju (Belgija) je bila 2. februarja 2012 sklenjena Pogodba o ustanovitvi Evropskega mehanizma za stabilnost med Kraljevino Belgijo, Zvezno republiko Nemčijo, Republiko Estonijo, Irsko, Helensko republiko, Kraljevino Španijo, Francosko republiko, Italijansko republiko, Republiko Ciper, Velikim vojvodstvom Luksemburg, Malto, Kraljevino Nizozemsko, Republiko Avstrijo, Portugalsko republiko, Republiko Slovenijo, Slovaško republiko in Republiko Finsko (v nadaljevanju: Pogodba o EMS). Člen 12(3) te pogodbe določa, da se klavzule o skupnem ukrepanju od 1. januarja 2013 vključijo na način, ki zagotavlja enake pravne učinke, v vse nove vrednostne papirje držav evrskega območja z rokom zapadlosti več kot eno leto.

Pravo Unije

- 4 V uvodnih izjavah 4, 15 in 16 Uredbe št. 1215/2012 je navedeno:

„(4) Določene razlike med nacionalnimi predpisi, ki urejajo pristojnost in priznavanje sodnih odločb, ovirajo nemoteno delovanje notranjega trga. Nujno je potrebno sprejetje določb za poenotenje kolizijskih pravil glede pristojnosti v civilnih in gospodarskih zadevah ter zagotavljanje hitrega in enostavnega priznanja ter izvršitve sodnih odločb, sprejetih v državi članici.

[...]

- (15) Pravila o pristojnosti bi morala biti čim bolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca. Pri tem bi morala taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta spora ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina. Da bi postala skupna pravila preglednejša in da ne pride do kolizije pristojnosti, je treba stalno prebivališče pravne osebe opredeliti kot avtonomen koncept.
- (16) Poleg stalnega prebivališča toženca bi morala obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom, ali ki pripomore k pravilnemu delovanju pravosodja. Obstoj tesne povezave bi moral zagotoviti pravno varnost in preprečiti možnost, da

bi bil toženec tožen pred sodiščem države članice, katerega pristojnosti razumno ni bilo mogoče predvideti. To je pomembno zlasti v sporih v zvezi z nepogodbenimi obveznostmi, ki izvirajo iz kršitev zasebnosti in osebnostnih pravic, vključno z obrekovanjem.“

5 Člen 1(1) te uredbe določa:

„Ta uredba se uporablja v civilnih in gospodarskih zadevah, ne glede na naravo sodišča. Zlasti ne zajema davčnih, carinskih ali upravnih zadev ali odgovornosti države za dejanja in opustitve pri izvajanju državne oblasti (*acta iure imperii*).“

6 Člen 4(1) navedene uredbe določa:

„Ob upoštevanju določb te uredbe so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.“

7 Člen 7, točka 1(a), te uredbe določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

(1) (a) v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti“.

Grško pravo

8 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da sistem tekočih računov grške centralne banke zajema račune, odprte v imenu vsakega od udeležencev, ki jim je guverner te centralne banke odobril vključitev v ta sistem.

9 V skladu s členom 6(2) zakona 2198/1994 lahko udeleženci sistema tekočih računov grške centralne banke sicer tretjim osebam kot investitorjem priznajo pravice v zvezi z obveznicami, vendar pravni posel, s katerim so priznane te pravice, velja le med zadevnima strankama in nikakor ne učinkuje v korist ali breme Helenske republike.

10 V skladu s členom 6(4) tega zakona se obveznica z dobropisom prenese na račun udeleženca navedenega sistema.

11 Poleg tega zakon 4050/2012 z dne 23. februarja 2012 o pravilih o spremembi vrednostnih papirjev, ki jih izda grška država oziroma katerih porok je, s soglasjem imetnikov obveznic (FEK A'36/23.2.2012) v bistvu določa, da imetniki nekaterih grških državnih obveznic prejmejo ponudbo za „prestrukturiranje“, s katero te grška država poziva, naj se odločijo, ali sprejmejo spremembo primernih vrednostnih papirjev iz tega predloga.

12 V skladu s členom 1(4) tega zakona se za spremembo zadevnih vrednostnih papirjev zahteva sklepčnost, ki je enaka 50 % celotnega zneska zadevnih obveznic, ki še niso zapadle v plačilo, in soglasje kvalificirane večine, ki predstavlja dve tretjini udeleženega kapitala.

13 Člen 1(9) navedenega zakona določa tudi uvedbo klavzule o prestrukturiranju ali „klavzule o skupnem ukrepanju“ (v nadaljevanju: KSU), ki omogoča spremembo prvotnih pogojev izdaje obveznic z odločbami, ki jih s kvalificirano večino sprejmejo imetniki preostalega dolgovanega kapitala in ki zavezujejo tudi manjšino.

- 14 V skladu s to določbo odločba, ki jo sprejmejo imetniki obveznic, o sprejemu ali zavrnitvi ponudbe za prestrukturiranje, ki jo da grška država, velja *erga omnes*, je zavezujoča za vse zadevne upnike, ki so imetniki obveznic, ter razveljavlja vse splošne in specialne zakone, vse upravne odločbe in vse pogodbe, ki bi bili v nasprotju z njo.

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 15 L. Kuhn, ki ima stalno prebivališče na Dunaju (Avstrija), je pred letom 2011, na dan, ki ni opredeljen, prek skrbniške banke, ki ima sedež v Avstriji, kupil obveznice v nominalni vrednosti 35.000 EUR, ki jih je izdala Helenska republika, za katere velja grško pravo in s katerimi se trguje na atenski borzi (Grčija), kot „vrednostne pravice“, to pomeni nematerializirane vrednostne papirje. Te vrednostne pravice so bile vpisane v sistem tekočih računov grške centralne banke.
- 16 Te državne obveznice, ki so zapadle v plačilo 20. februarja 2012, so bile kot dobropis vpisane na račune vrednostnih papirjev, katerih imetnik je L. Kuhn v okviru te skrbniške banke. Gre za imetniške vrednostne papirje, ki v skladu s pogoji izdaje obveznic dajejo pravico do izplačila glavnice ob zapadlosti in do plačila obresti.
- 17 Predložitveno sodišče meni, da med L. Kuhnom in Helensko republiko ne obstaja nobeno pogodbeno razmerje.
- 18 Po navedbah predložitvenega sodišča iz določb zakona 2198/1994 in tudi iz pogojev izdaje zadevnih državnih obveznic izhaja, da so udeleženci navedenega sistema tekočih računov grške centralne banke postali imetniki in upniki teh obveznic, prenesenih z njihovim vpisom kot dobropis na račun teh udeležencev, pri čemer se razume, da čeprav zadnjenavedeni lahko priznajo pravice, vezane na te obveznice, tretjim osebam kot vlagateljem, pa pravni posel, s katerim so priznane te pravice, velja le za zadevne stranke in nikakor ne učinkuje v korist ali breme Helenske republike.
- 19 Helenska republika je po sprejetju zakona 4050/2012 konvertirala obveznice, ki jih je kupil L. Kuhn, in jih zamenjala z novimi državnimi obveznicami z nižjo nominalno vrednostjo.
- 20 Predložitveno sodišče navaja, da je Helenska republika po trditvah L. Kuhna do dneva te konverzije obresti vedno nakazovala na račun, ki je bil na njegovo ime odprt pri banki s sedežem v Avstriji. Pojasnjuje še, da naj bi L. Kuhn prodal za 7831,58 EUR tako konvertiranih obveznic, s čimer naj bi bil oškodovan za 28.673,42 EUR, pri čemer ta znesek ustreza nominalni vrednosti obveznic na datum zapadlosti, in sicer 20. februarja 2012, povečani za obresti in stroške.
- 21 L. Kuhn je pri Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (deželno sodišče za civilne zadeve na Dunaju, Avstrija) proti Helenski republiko vložil tožbo za izpolnitev prvotnih pogojev izdaje zadevnih obveznic ali za odškodnino zaradi njihove neizpolnitve.
- 22 Navedeno sodišče se je s sklepom z dne 8. januarja 2016 izreklo za mednarodno nepristojno za odločanje o tej tožbi.
- 23 Oberlandesgericht Wien (višje deželno sodišče na Dunaju, Avstrija), pri katerem je bila vložena pritožba zoper ta sklep, je s sklepom z dne 25. februarja 2016 zavrnilo ugovor nepristojnosti avstrijskih sodišč, ker zahtevek L. Kuhna ne temelji na grškem zakonodajnem aktu, temveč na prvotnih pogojih izdaje zadevnih državnih obveznic, in ker je pristojno sodišče določeno z grškim pravom, v obravnavanem primeru sodišče v kraju stalnega prebivališča upnika, to je kraju, v katerem je bilo treba poravnati denarni dolg.
- 24 Helenska republika je zoper ta sklep pri Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija) vložila „izredno pravno sredstvo“.

- 25 Po navedbah tega sodišča se L. Kuhn v delu, v katerem zahteva, naj Helenska republika izpolni pogoje izdaje zadevnih državnih obveznic, upravičeno sklicuje na zatrjevano pravno razmerje med njim kot kupcem teh obveznic in Helensko republiko kot izdajateljico navedenih obveznic, tako da obstaja „sekundarna“ pogodbeno prava v skladu s členom 7, točka 1, Uredbe št. 1215/2012.
- 26 V teh okoliščinah je Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:
- „Ali je treba člen 7, točka 1(a), Uredbe [št. 1215/2012] razlagati tako,
- da se kraj izpolnitve v smislu te določbe tudi v primeru – kakršen je tudi obravnavani – večkratnega pogodbenega prenosa terjatve določi glede na prvotni pogodbeni dogovor;
 - da je dejanski kraj izpolnitve v primeru uveljavljanja pravice spoštovanja pogojev izdaje državnih obveznic, kakršne je v obravnavanem primeru konkretno izdala Helenska republika, oziroma odškodnine zaradi neizpolnitve te pravice utemeljen že s plačilom obresti iz teh državnih obveznic na račun imetnika domačega računa vrednostnih papirjev;
 - da okoliščina, da je bil s prvotnim pogodbenim dogovorom utemeljen pravni kraj izpolnitve v smislu [navedene določbe] te uredbe, nasprotuje domnevi, da poznejša dejanska izpolnitev pogodbe utemeljuje – nadaljnji – kraj izpolnitve v smislu [iste] določbe?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 27 Predložitevno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba v položaju, kakršen je obravnavani v postopku v glavni stvari, v katerem je oseba prek skrbniške banke kupila državne obveznice, ki jih je izdala država članica, člen 7, točka 1(a), Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da je „kraj izpolnitve zadevne obveznosti“ določen s pogoji izdaje obveznic, ki so bili opredeljeni ob izdaji navedenih obveznic, ali s krajem dejanske izpolnitve navedenih pogojev, kot je plačilo obresti.
- 28 Helenska republika ter grška in italijanska vlada trdijo, da spor o glavni stvari ne spada v „civilne in gospodarske zadeve“ v smislu člena 1(1) Uredbe št. 1215/2012, ker se nanaša na suvereno pravico države članice, da sprejme zakonodajo za prestrukturiranje svojega javnega dolga.
- 29 Zato je treba najprej ugotoviti, ali je za spor, kot je ta v postopku v glavni stvari, mogoče šteti, da se nanaša na „civilne in gospodarske zadeve“ v smislu navedenega člena 1(1).
- 30 V skladu s to določbo se Uredba št. 1215/2012 ne uporablja, med drugim, za „odgovornost države za dejanja in opustitve dejanj pri izvajanju javne oblasti (*acta iure imperii*)“.
- 31 Ker Uredba št. 1215/2012 razveljavlja in nadomešča Uredbo Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42), razlaga, ki jo je Sodišče podalo glede določb zadnjenavedene uredbe velja tudi za Uredbo št. 1215/2012, kadar se določbe teh dveh instrumentov prava Unije lahko štejejo za enakovredne (sodbi z dne 16. novembra 2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, točka 26, in z dne 9. marca 2017, Pula Parking, C-551/15, EU:C:2017:193, točka 31).
- 32 Tako je v primeru člena 1(1) Uredbe št. 44/2001 in člena 1(1) Uredbe št. 1215/2012, ki omejujeta področje uporabe te uredbe na „civilne in gospodarske zadeve“, ne da bi pri tem opredelila vsebino in obseg tega pojma, v zvezi s katerim je Sodišče presodilo, da ga je treba šteti za samostojen pojem, ki ga je treba razlagati s sklicevanjem po eni strani na cilje in sistem teh uredb in po drugi strani na splošna

načela, ki izhajajo iz vseh nacionalnih pravnih sistemov (sodbi z dne 11. junija 2015, *Fahnenbrock in drugi*, C-226/13, C-245/13 in C-247/13, EU:C:2015:383, točka 35, ter z dne 9. marca 2017, *Pula Parking*, C-551/15, EU:C:2017:193, točka 33).

- 33 Ta razlaga pripelje do tega, da so nekateri ukrepi ali sodne odločbe zaradi narave pravnega razmerja med strankama ali zaradi predmeta spora izključeni iz področja uporabe Uredbe št. 1215/2012 (sodba z dne 15. februarja 2007 v zadevi *Lechouritou in drugi*, C-292/05, EU:C:2007:102, točka 30 in navedena sodna praksa).
- 34 Sodišče je tako presodilo, da čeprav nekateri spori med javnim organom in subjektom zasebnega prava lahko spadajo na področje uporabe te uredbe, pa je drugače, kadar javni organ ravna v okviru izvajanja javne oblasti (sodba z dne 15. februarja 2007, *Lechouritou in drugi*, C-292/05, EU:C:2007:102, točka 31 in navedena sodna praksa).
- 35 Tako je zlasti pri sporih, ki izhajajo iz izvajanja prerogativ javne oblasti s strani ene stranke spora, ker ta izvaja pristojnosti, ki presegajo pristojnosti iz običajnih pravil, ki se uporabljajo pri odnosih med posamezniki (sodba z dne 15. februarja 2007, *Lechouritou in drugi*, C-292/05, EU:C:2007:102, točka 34).
- 36 Glede spora o glavni stvari je zato treba ugotoviti, ali ta izvira iz dejanj Helenske republike, ki pomenijo izvajanje prerogativ javne oblasti.
- 37 Kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 62 in naslednjih sklepnih predlogov, v obravnavani zadevi izraz tega izvajanja izhaja tako iz narave in podrobnih pravil glede sprememb pogodbenega razmerja med Helensko republiko in imetniki državnih vrednostnih papirjev iz postopka v glavni stvari kot tudi iz izjemnih okoliščin, v katerih je prišlo do teh sprememb.
- 38 Ti vrednostni papirji so bili namreč – po sprejetju zakona 4050/2012 s strani grškega zakonodajalca in retroaktivno uvedbo KSU na podlagi tega zakona – nadomeščeni z novimi vrednostnimi papirji z bistveno nižjo nominalno vrednostjo. Taka nadomestitev vrednostnih papirjev ni bila predvidena niti v prvotnih pogojih izdaje niti v grškem pravu, ki je veljalo ob izdaji vrednostnih papirjev, ki so urejeni s temi pogoji.
- 39 Ta retroaktivna uvedba KSU je tako Helenski republiko omogočila naložitev vsem imetnikom vrednostnih papirjev bistveno spremembo finančnih pogojev teh vrednostnih papirjev, tudi tistim, ki bi želeli nasprotovati tej spremembi.
- 40 Poleg tega ta uporaba retroaktivne vključitve KSU in sprememba navedenih finančnih pogojev, do katere je zaradi tega prišlo, spadata v okvir in izjemne okoliščine hude finančne krize. Narekovala ju je zlasti nujnost – v okviru medvladnega mehanizma pomoči – prestrukturiranja javnega dolga grške države in preprečitve tveganja neuspeha načrta prestrukturiranja tega dolga, da bi se preprečila plačilna nesposobnost te države ter zagotovila finančna stabilnost evrskega območja. Z izjavami z dne 21. julija in 26. oktobra 2011 so voditelji držav ali vlad evrskega območja tako glede sodelovanja zasebnega sektorja potrdili, da je položaj Helenske republike zahteval izjemno rešitev.
- 41 Izjemnost tega položaja izhaja tudi iz dejstva, da se v skladu s členom 12(3) Pogodbe o EMS od 1. januarja 2013 na način, ki zagotavlja enake pravne učinke, KSU vključijo v vse nove vrednostne papirje držav evrskega območja z rokom zapadlosti več kot eno leto.
- 42 Iz tega izhaja, da ob upoštevanju izjemnosti pogojev in okoliščin sprejetja zakona 4050/2012, na podlagi katerega so bili prvotni pogoji izdaje državnih obveznic iz postopka v glavni stvari enostransko in retroaktivno spremenjeni z uvedbo KSU, ter cilja splošnega interesa, ki se z njim uresničuje, spor

o glavni stvari izvira iz izvajanja javne oblasti in izhaja iz ravnanja grške države pri izvajanju te javne oblasti, tako da ta spor ne spada v „civilne in gospodarske zadeve“ v smislu člena 1(1) Uredbe št. 1215/2012.

- 43 V teh okoliščinah je treba na zastavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 1(1) Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da spor, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, ki se nanaša na tožbo, ki jo je fizična oseba, ki je kupila obveznice, ki jih je izdala država članica, vložila zoper to državo članico in s katero izpodbija zamenjavo navedenih obveznic za obveznice nižje vrednosti, ki je bila tej fizični osebi naložena z zakonom, ki ga je v izjemnih okoliščinah sprejel nacionalni zakonodajalec in na podlagi katerega so bili pogoji enostransko in retroaktivno spremenjeni z uvedbo KSU, na podlagi katere lahko večina imetnikov zadevnih obveznic tako zamenjavo vsili manjšini, ne spada v „civilne in gospodarske zadeve“ v smislu te določbe.

Stroški

- 44 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 1(1) Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, je treba razlagati tako, da spor, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, ki se nanaša na tožbo, ki jo je fizična oseba, ki je kupila obveznice, ki jih je izdala država članica, vložila zoper to državo članico in s katero izpodbija zamenjavo navedenih obveznic za obveznice nižje vrednosti, ki je bila tej fizični osebi naložena z zakonom, ki ga je v izjemnih okoliščinah sprejel nacionalni zakonodajalec in na podlagi katerega so bili pogoji enostransko in retroaktivno spremenjeni z uvedbo klavzule o skupnem ukrepanju, na podlagi katere lahko večina imetnikov zadevnih obveznic tako zamenjavo vsili manjšini, ne spada v „civilne in gospodarske zadeve“ v smislu te določbe.

Podpisi